

ЕПС може да буде профитабилан

Пословање „Електропривреде Србије“ изузетно утиче на привреду Србије. Сетите се само ситуације, од пре две године, када је у фебруару у време велике зиме, практично заустављено и мало индустрије која ради, а да би било довољно електричне енергије за нужне потребе. Чак и у време када нема елементарних непогода (зима, поплаве) отворено је питање: „Има ли Србија енергије за евентуални раст индустријске производње?“. У време природних катастрофа ово питање постаје потпуно излишно – каже у разговору за наш лист Драган Шаговновић, генерални директор Економског института, коментаришући актуелну ситуацију после поплава.

Шаговновић сматра да ако се последице поплава на енергетски систем хит-

но не санирају, то ће се негативно одразити како на сам ЕПС, тако и на стање економије у целини, јер је цена увозне струје далеко већа од оне по којој ЕПС снабдева домаће потрошаче.

Покренула се прича о докапитализацији ЕПС-а или проналажењу стратешког партнера. Да ли држава треба да остане већински власник ЕПС-а и зашто?

Не припадам великој групи наших либералних економиста који сматрају да је приватизација једини начин да се побољша управљање у јавним предузећима, па тако и у ЕПС-у. Верујем да је и без приватизације, али уз стварну корпоративизацију, могуће унапредити управљање и конкурентност. Мада дозвољавам да сам утописта, верујем да држава може бити одговоран власник,

а менаџмент у Србији професионални партијски индиферентан.

Да ли је право решење потрага за стратешким партнером који би градио нове производне капацитете или продаја делова система ЕПС?

Најбоље решење је одговорна корпоративизација ЕПС-а. Тек после тога, на ред долази питање стратешког партнера. Убеђен сам да би ЕПС могао бити високоаккумулативна компанија, која из сопствених средстава (уз гаранције државе) може предузети знатне инвестиције, а самим тим и успостављати боља стратешка партнерства. Када је реч о продаји делова система, не мислим да је то пут ка консолидацији ЕПС-а. Пре сам присталица повезивања ЕПС-а са „Електропривредом Републике Српске“, „Електропривредом Црне Горе“, а потом и „Електропривредом Босне и Херцеговине“, „Електропривредом Херцег Босне“ и „Хрватском електропривредом“. Повезивањем ових компанија добили бисмо респектабилног регионалног играча на тржишту електричне енергије и све би земље имале корист.

Само зато што у минулој деценији, баш као и данас, ЕПС није имао бар просечну цену електричне енергије као у региону, изјубљено је око 15 милијарди евра. Са тим новцем моли смо да направимо две велике централе. Најбоље решење је одговорна корпоративизација ЕПС-а

Може ли ЕПС да „извуче“ најављена корпоративизација и шта би, према Вашем мишљењу, та „операција“ могла да значи?

Радује ме што данас говоримо о корпоративизацији, а не о приватизацији. Лично још 2006. године јавно сам апеловао против приватизације, а у корист корпоративизације ЕПС-а. Према тадашњим анализама, раст цене струје за евроцент подизао је вредност ЕПС-а за готово милијарду евра. Замислите да се неко усудио да на нивоу тадашњих цена струје директно или индиректно прода ЕПС и дозволи том новом власнику да огроман капитал на бази неминуовног раста цена струје стави у свој џеп. Корпоративизација је са друге стране нужна и неизбежна. Она значи увођење корпоративног управља-

”И без приватизације, али уз стварну корпоративизацију, моћуће унапредити управљање и конкуренцију ЕПС-а

ња у „Електропривреду Србије“. Држава треба да уместо лошег менаџера постане одговоран акционар, а да ЕПС уместо инструмента социјалне политике, постане фактор развојне политике. Нужан је стварни, а не декларативни консензус и свест да је овај процес болан и за ЕПС и за власника, да су компромиси неопходни, али у првом реду у погледу трајања процеса.

■ Како би то требало извести?

Један од највећих недостатака наше економске, али и свеукупне, политике је недостатак националних докумената и дугорочних планова развоја, обавезујућих за сваку парламентарну већину. Слично је и са подизањем конкурентности ЕПС-а, која се мора заснивати на дугорочном документу којим су предвиђени: ритам измештања социјале из ЕПС-а, ритам либерализације цена до нивоа европских, ритам подизања конкурентности ЕПС на бази раста акумулативности по основу економских цена струје, трајање заштите у циљу производно технолошке модернизације, потребе и могућности за стратешка партнерства у изградњи нових капацитета, а тек на крају пуна либерализација тржишта. Овај процес свако из своје надлежности треба пажљиво и усклађено испланирати и спроводити и овај план је свакако први корак.

■ Може ли се у томе успети, на пример, са садашњом ценом струје, која је најјефтинија у целом региону?

Економски институт је 2011. завршио студију Анализа директних и индиректних ефеката политике цена електричне енергије у Србији. Од 2001. до 2010. године, цене електричне енергије биле су у Европској унији више него двоструко веће него у Србији. Са таквим ценама струје, ЕПС-ов годишњи приход био би за око 1,5 милијарди евра већи од оствареног. То је укупно око 15 милијарди евра за тих посматраних 10 година. Само с тим новцем могли смо да направимо две велике централе и да данас не кубуримо са струјом и лети.

Пропуштени приход највећим де-

Инвестиције под хитно

■ ЕПС са садашњом ценом киловатсатa више је него конкурентан за излазак у Европу. Али и даље немамо нових производних капацитета. Како решити проблем?

ЕПС је данас привремено конкурентан, а извесно је да по свим основама може да изгуби конкурентност. То треба спречити. Одговорио бих Вам и контра питањем. Имамо ли струје за евентуални раст индустријске производње, који нам је толико потребан? Мислим да немамо. А самим тим следи и питање, може ли нам струја и убудуће бити фактор економског суверенитета и конкурентности? Не, уколико под хитно не покренемо нове капацитете. Из којих средстава? Пре свега из сопствених, које ЕПС може да генерише уз економску цену струје, потом из дугорочних зајмова и то не на отвореном финансијском тржишту, јер данас ЕПС са својим нивоом гаранција може добити прескупе кредите, а тек на крају на бази стратешких партнерстава као прелазно или крајње решење.

лом је отишао из „Електропривреде Србије“ за финансирање социјалног мира у Србији. То је више него што су укупни приходи од продаје свих предузећа и банака, у истом периоду, који се процењују на пет милијарди евра. То је на нивоу укупног новонасталог спољног дуга земље који се процењује на 15 милијарди евра.

■ Како искључити социјалу из ЕПС-а?

Социјална политика која се води кроз ниску цену струје представља статистички необухваћен сегмент јавне потрошње у Србији. Јавна потрошња посматрана као удео у БДП у Србији је на нивоу од око 50 одсто. То је отприлике као у просеку евро зоне (49,8 одсто) БДП-а, али више од просека земаља централне и источне Европе (39,3 процента БДП-а). Међутим, уколико се јавна потрошња изрази у новчаним јединицама, она је у Србији на нивоу од 1.917 евра по

становнику, што је 7,5 пута мање него у евро зони и око 2,2 пута мање него у Хрватској, на пример. Питање је за колико би се последњи показатељ поправио уколико би се обухватила и социјална компонента садржана у ниској цени енергетике. Такође и колико би БДП био већи, да је цена струје већа.

■ Свуда, па и у развијеном свету, попут Немачке или Француске, електроенергетске компаније су државне фирме, али оне су профитабилне, технолошки и развојно јаке... Код нас се годинама „сакупљају“ губици. Да ли је то само проблем „газде“ и наше неспремности да се једном окренемо тржишту?

Мислим да је то проблем свих нас. Па и медија. Када год се помене повећање цена струје, медији од тога направе лошу конотацију на рачун ЕПС-а или Владе. Није ли улога медија и да информишу и едукују потрошаче о ценама у региону, неопходности инвестиција у нове капацитете. Често се у медијима може чути, а да нико, према мом сазнању, није направио одговарајуће анализе или доказао да држава не може да буде добар власник инфраструктурне делатности. Рецимо на примеру ЕДФ (Француске електропривреде) то није случај, а Велика Британија приватизоване инфраструктурне делатности поново враћа у државно окриље због оцене да приватизована предузећа нису у току 20 година показала очекиване резултате.

■ Први човек ЕПС-а дуго указује да систем дневно губи 100.000 евра због силних нерационалности. Како покренути промене и чији је то заправо проблем?

То је проблем свих нас. Задатак директора је да буде добар менаџер и да препозна рационализације које су у његовим рукама и да их понуди власнику као свој програм, а потом их и изврши. За део рационализација више или мање је потребна недвосмислена и у пракси препознатљива подршка власника.

П. С. К.

Спремност за утакмицу

■ Србија је отворила тржиште електричне енергије. Да ли се тај потез може протумачити и као потреба његове демонополизације?

А у чему се огледао ЕПС-ов монополски положај? У томе што је обезбеђивао струју, по најнижим ценама у Европи, која уз то често није морала ни да се плати. Мишљења сам да би ЕПС-у, као развојном ресурсу Србије, требало омогућити да макар у средњорочном периоду коначно

буде „монополиста“, а све у циљу његове производно технолошке и корпоративне еволуције до система који ће бити тржишно конкурентан играч на либерализованом тржишту електричне енергије. Према последњим и најављеним изменама Закона о енергетици, ЕПС је то већ постао, срећом енергетско окружење и географски положај га још увек штите од пуног дејства тржишта. Наредни период треба искористити и не дозволити да ЕПС изгуби будућу веома оштру тржишну утакмицу.